

שיחה

יציאת שבת
8.03

כניסת שבת
7.01

יוצא לאור לעילוי נשמת הקדושים

מיכאל יצחק מליק ואברהם פלדמן הי"ד

פרשת בְּהַר-בְּחֻקֵי, אייר תשע"ג שבת מברכין שנה שלושים וארבע, גליון מסי 29

גליון זה יוצא לאור בחסות עיריית רחובות, האגף למוסדות העירייה, המחלקה לתרבות תורנית

אפרטון

"כי ימוך..."

אלו שזכו כמוני לקרוא בבר המצווה שלהם את פרשת בְּהַר, יודעים שבפרשתנו שלשה פסוקים דומים. דומים מספיק פתחילתם, בכדי שהקורא הצעיר והמתרגש יחשוש מבלבל בטעמים וב-י החיבור. פעם ראשונה (כה, כח): "כי ימוך" ואחר כך מעמיים (שם, פסוקים לה ו-לט): "וכי ימוך" בטעמים שונים. אחר שערבים את טבילת האש, ניתן לקרוא את הפסוקים לעומק ולגלות שלשה סיפורים של עני בעלי מכנה משותף אבל גם הבדלים רבים.

המשותף ביניהם הוא העוני, ה"יָקוּד", נפילתו הכלכלית של האדם וסיפור היציאה ממנו. אבל נראה לי, כי ישנה גם הדרגה מעניינת בפסוקים.

המקרה הראשון, הוא מקרה "קלאסי" של עוני: "כי ימוך אחיך" (כה, כח) – אחיך מסיבה שאינה ידועה, ירד מנכסיו. אחינו זה, אינו אדיש למצבו, הוא אינו נעצר כאן, באופן טבעי מוטלת עליו החובה והאחריות לצאת ממצבו זה. התורה מוסיפה עוד בשלב תיאור הבעייה (שם): "וימכר מאָחָתוֹ". התורה מתארת לנו את המאמץ והאחריות של העני לצאת ממצבו. אבל לא רק הטלת אחריות על העני ישנה כאן, אלא גם פתרון (שם): "ויבא גֹּאֵל הַקָּרֵב אֵלָיו וְגָאֵל". מעגל המשפחה או הקהילה היו מעגל תומך. אין התורה דורשת מאיש זר לעזור לעני, המעגל הקרוב, יחד עם העני עצמו, לוקח אחריות.

גם אם דרכו החוצה ממצבו העגום לא צלחה, אין יאוש. "וכי ימוך אחיך (שוב, בכל מקרה אסור לשכוח – אחיך!) וקוקה ידו עָקוּד, והחזקת בו..." כאן בשלב השני, כאשר אחיך ה"יָקוּד" אינו מצליח לבדו, ואולי גם המעגל הקרוב, חובתה של החברה להחזיק בו. חובתה הראשונית של החברה היא, לא לתת לעני להגיע לעוני. וכדברי הרמב"ם (הלכות מתנות עניים ז, ז): "שמונה מעלות יש בצדקה, זו למעלה מזו: מעלה גדולה שאין למעלה ממנה, זה המחזיק בידו ישראל שקָוָה... או ממצוא לו מלאכה, כדי לחזק את ידו, עד שלא יצטרך לבריות ולא ישאל. ועל זה נאמר (כה, כח): "והחזקת בו, קָר ונתשב וְחֵי עָקוּד". כלומר, הַחֻזֵק בו שלא יפיל ויצטרך". בשלב שני, אם כבר נפל העני, אין ציפייה לצדקה אלא לתמריצים. אחריותה של החברה היא, לתת לעני את הכלים לצאת ממצבו. "את כסף לא תתן לו בְּשָׂקָה..." (שם, פסוק לו), או בלשון מודרנית: "חפזות ולא דגים".

אבל למעמים, גם זה אינו עוזר, המשפחה, משרד התעסוקה והאשראי מהבנק לא עוזר, ובכל זאת, אחיך נפל והגיע לשפל ונמכר לעבד. גם כאן חזרת התורה ומדגישה בְּיָתֵר שָׂאת (שם, פסוק לט): "וכי ימוך אחיך (תמיד הוא אחיך!) עָקוּד וְאֵל תתנכר לו, הוא יחד איתך) ונמכר קָו..."

נמצאו למדים, שנחמד, התורה מטילה על כל המעגלים הסובבים את האדם להתייחס לעוני, לעזור לו ולדאוג לחווחתו. מאידך, מדריכה אותנו התורה, כי האחריות הכלכלית מוטלת על האדם עצמו. החברה – תדרך, תסייע ותאפשר. ואולי המסר הכי חשוב של פסוקים אלו הוא, שבין כך ובין כך, תמיד מדריכה אותנו התורה להתייחס אל העני, ה"יָקוּד", כאח.

הרב רועי צמיר

ראש חודש סיון, יהיה ביום שישי הבעל"ט המולד יהיה יום שישי, שעה 7, 49 דקות ו-16 חלקים

לגליון זה נתקבלה תרומה מאת ר' משה דיבורה ברוט שיחיו לע"נ האב, החותן, ר' סנדר יוסף ב"ר משה יחזקאל הלוי ברוט ז"ל נלב"ע כ"ד באייר תשמ"ב כמו כן, מוקדש גליון זה לע"נ מרת חיה גיטל ע"ה בת ר' זאב וולף הכהן רויטמן ז"ל נלב"ע כ"ה באייר תשנ"ד תנצב"ה

לוח מודעות / נפתלי יערי

מנהלת היובל

הודעה בדבר שחרור עבדים והחזרת השדות

בשנת היובל, משתחררים כל העבדים העבריים (כולל הנרצעים) וחוזרות כל השדות לבעליהם.

עם שחרור העבדים, יש להעניק להם מכל אשר בך ה' אותנו.

מועד שחרור העבדים: א' בתשרי (ראש שנת היובל).

מועד חזרת העבדים לביתם: אחרי תקיעת השופר ביום הכיפורים.

מראש השנה, אמר רבי יוחנן בן ברוקה: לא היו עבדים משועבדים – נפטרים לבתיהם ולא שדות חוזרות לבעליהם, אלא, אוכלים ושותים ושמחים ועטרוניהם בראשיהם, עד שהגיע יום הכיפורים. הגיע יום הכיפורים ותקעו בשופר, חזרו שדות לבעליהם ועבדים נפטרים לבתיהם.

מנהל המקרקעין

"כי לי הארץ"

כל קרקעות ארץ ישראל שייכים לקב"ה. לכן:

א. אין למכור קרקעות, אלא מחמת דוחק.

ב. הקרקעות אינן נמכרות לצמיתות, אלא רק עד לשנת היובל.

ג. דמי המכירה יחושבו לפי מספר השנים, מהמכירה ועד ליובל.

ד. קרקע הנמכרת לגוי, או הנמצאת ביד גוי, חוּבָה לטאול אותה מידו (ללא קשר ליובל). זאת, על מנת להבטיח שיקוימו בקרקע המצוות התלויות בארץ.

ה. לבן משפחתו של מוכר הקרקע, עדיפות על פני כל אחד אחר ואין קונה הקרקע יכול לעכב בידו מלטאול אותה.

הקרקע אינה "נמכרת", נמכרות "שְׁנֵי תבואות". כלומר, מה שיכולה הקרקע להניב בתקופה הנתונה.

דְּרֵשׁ דְּרֵשׁ

מהמדרש לפרשת בְּהַר – בְּחֻקֵי

ויקרא רבה (וילנא) – פרשת בהר, פרשה לד, ה – רבי תנחום בְּרַבִּי חַיִּיא פתח: (קהלת ז, ז) "בְּיוֹם טוֹבָה הָיָה כְּטוֹב וּבְיוֹם רַעָה, כִּי גַם אֶת זֶה לְעוֹמֵת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים". אם בָּאת רַעָה לְחַבְרָךְ, רַעָה הֵיאָךְ לְכּוֹפֵת בו ולפּרנסו, כדי שתקבל מֵתָן שְׂכָרוֹ. כִּי הִיָּה רַבִּי תַנְחוּם בְּרַבִּי חַיִּיא עוֹשֶׂה, בְּשַׁעַת שְׂאֵמוֹ לֹקַחֵת לוֹ לִיקְרָא אַחַת שֶׁל בָּשָׂר מִן הַשּׁוֹק, הִיתָה לֹקַחֵת לוֹ שְׂתִימָס, אַחַת לוֹ וְאַחַת לְעַנְיִים. עַל שׂוֹם, "גַּם אֶת זֶה לְעוֹמֵת זֶה עָשָׂה" הַקְדוּשׁ בְּרַךְ הוּא, עַנְיִים וְעַשְׂרִים, כִּדִּי שְׁקָהוּ זְכִין אֶלֹ אֶלֹ. לְפִיכָךְ, מִשָּׁה מִזְהִיר לְיִשְׂרָאֵל: "וְכִי יִמּוֹךְ אַחִיךָ".

לקוראינו: מאמרים המופיעים ללא ציון שם הכותב, נכתבו על ידי חברי המערכת

חברי המערכת: הרב אברהם פוס, משה רוט, נפתלי יערי, יהודה מליק
העריכה בסיוע אברכי כולל "יד ברודמן" ללימודי הוראה ודיינות, בית שפירא, רחובות
טלפון: 08-9412048
אתרנו באינטרנט: www.pirsuma.com/siach
הדפסה: 1 פוס ש.ה.ר. רחובות טל. 08-9475106

ירושלים רמוזה בפרשתנו

לכבוד יום ירושלים שיחול אי"ה ביום רביעי הבעל"ט, נקדש דברים לכבודה. נראה להלן, פן נספך לקדושת העיר, שלא ידעו, והדברים לקוחים מהספר "אם הבנים שמהם".

בפרשתנו כתוב, לקראת סוף פרשת התוכחה: "וזכרתי את בריתי יעקוב, ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אֶזְכֹּר, והארץ אֶזְכֹּר" (כו, מב). שואל המחבר: "מה עניין הארץ לכאן?" הרי עסקינו באבות, שהקב"ה יזכור את הברית עמם, וזה ברור ומוכן. אבל מה פשר זכירת הארץ? והוא ענה: "דזכות ארץ ישראל עומדת מעל לכל הזכויות שיש לנו, וגדולה אפילו מזכות אבות. ואף אם הם (האבות) לא יועילו לנו, היא (הארץ) תגן עלינו לחלצנו ממיצר, בכל עת שאנו נתונים בצרה".

וממשיך הרב: "ומצאתי עוד במכילתא, פרשת בשלח, בפסוק: "מה תצעק אָלַי, דָּבַר אל בני ישראל וְיִסְעוּ" (שמות יד, טו) - רבי ישמעאל אומר: דזכות ירושלים - אני קורע להם את היסוד... והוא המדרש פלא: מה עניין ירושלים לָקֶטֶט! אבל הוא הדבר שדבר לו רבינו בעל התנאים הגדולים, דזכות ארץ ישראל עומדת לנו בכל עת שאנו בצרה, לחלצנו ממיצר. וכבר ידוע מחז"ל במדרש, דלפעמים נקראת ארץ ישראל בשם "ירושלים", דהיא מרכז ארץ ישראל. וכי הוא במדרש הנעלם בוהר, פרשת וַיְרָא (ח"א, דף קיד, א): דכל ארץ ישראל בכלל ירושלים היא...". אם כן, אולי "והארץ אֶזְכֹּר" בפרשתנו, הכוונה היא לירושלים.

ניתן לבסס דברים אלו על השבדה, שלכל האבות יש קשר כלשהו למקום הקדוש: אברהם נפגש עם מלך "שלם" - היא "ירושלים", אחרי המלחמה ב-4 המלכים. הוא הלך לחר המוריה עם יצחק לעקדה, ואירוע זה, הוא נושא חשוב בתפילותינו ואנו מבקשים בכל עת מהקב"ה, לזכור את העקדה. גם יעקב אבינו, בדרכו לחוץ, חלם את החלום במקום זה, לו קרא "שער השמים".

ועוד קשר בין האבות לארץ, על פי הפסוק הנ"ל מפרשתנו (ראו: "אם הבנים שמהם", עמוד קפ): "ולמה הוא מזכיר זכות אבות ומזכיר זכות הארץ (ירושלים) עמהם? אמר ריש לקיש (ויקרא רבה לו, ה): קָשַׁל, למלך שהיו לו שלושה בנים, ושפחה אחת משלו מגדלתו. כל זמן שהיה המלך שואל בשלום בניו, היה אומר: שְׁאֵלוּ לִי שְׁלוֹם הַמְּגַדֶּלֶת. כך, כל זמן שהקב"ה מזכיר אבות, מזכיר הארץ עמהם". אבל יש שם תנאי שחל גם עלינו ונאמר במדרש: "אם אנו נאחזו במידתם, לחמוד ולחבב את הארץ כמו שהם (האבות) חבבו וחמדו... אז יזכור לנו ה' יתברך את זכותם". לכן, טוב אנו עושים שאנו חוגגים את יום ירושלים, בהלל והודאה. בכך מראים לקב"ה, שאנו מחבבין את העיר ובוזכות יחס זה, נזכה שהיא, עם הארץ, יזכירונו לרצון לפני ה'.

מנחם אדלשטיין

"בתורתם" כללות ופרטות

על הפסוק הראשון בפרשה (כו, א): "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה, בְּהַר סיני לאמור, מנביא רש"י את דברי הסקרא המפורסמים: "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, וְהָאֵל כֹּל הַמְּצֻוֹת טַמְאוּ מִסִּינָי? אלא מה שמיטה טַמְאוּ קְלָוֵיהֶּּ וְקִרְטָוֵיהֶּּ וְקִדְוָקֵיהֶּּ מִסִּינָי, אף סִּלַּךְ טַמְאוּ קְלָוֵיהֶּּ וְקִדְוָקֵיהֶּּ מִסִּינָי".

כלומר, במצוות השמיטה סתבה התורה את הציווי הכללי: "...והשבעת תשקטנה וְתִטְּשֶׁנָּה..." (שמות כג, יא) בפרשת "משפטים" שטאברה בסיני. ואת הפירוש סתבה בפרשתנו, וטורה למור, שאף הוא טַמְאוּ מִסִּינָי. ללמדך, שכל המצוות סוּךְ, גם אלו שנכתבו באופן כללי ופרטו רק בפרשות מאוחרות יותר, טַמְאוּ לְמַעַשֵׁה בְּצִוְהָ מִפְּרֻטוֹת וּמְדֻקְדָּקוֹת כִּבְרַר סִינָי (על פי דברי ה' יצורה תמימה").

אולם, דרשה זו מתיימרת לשיטתו של רבי עקיבא, אך לא לשיטת רבי ישמעאל שחלק עליו ("יצורה תמימה", שם). באיזו מחלוקת מדובר? "רבי ישמעאל אומר: כללות טַמְאוּ מִסִּינָי וּפְרֻטוֹת באהל מועד. ורבי עקיבא אומר: כללות ופרטות טַמְאוּ מִסִּינָי, וְשֵׁטַ בְּאֵהֶל מוֹעֵד, וְשֵׁטַלְשׁוּ בְּעִרְבֵת מוֹאֵב" (חגיגה ו, א).

את דברי רבי עקיבא כבר הבהרנו: כל המצוות סוּךְ - טַמְאוּ בְּהַר סִינָי בְּצִוְהָ שְׁלֵמָה וּמְפֻרְטוֹת, וההופעת המפורטות בפרשות מאוחרות יותר - הן חזרה שנייה ושלשית, על מה שטאבר כבר.

רבי ישמעאל טובר אחרת. לדבריו, בהר סיני טַמְאוּ רַק הַכֹּלֵל וּבְאֵהֶל מוֹעֵד הוּשְׁלַמוּ הַפְּרֻטִים. לשון אחר: לפי דעת רבי ישמעאל, הדברים בסך-הכל פְּרֻטִים. התורה סתבה ביחס לזרחה מצוות בפרשות סיני ציוויים כלליים, כי הם באמת טַמְאוּ בְּצִוְהָ כִּלְלִית וּפְרֻטוֹ רַק בְּאֵהֶל מוֹעֵד.

נראה, שהמחלוקת הזאת, היא ביטוי לגישה יסודית שונה ביחס לתורה שבכתב: "רבי ישמעאל שאל את רבי עקיבא, שהיה רבי עקיבא דורש 'אֵפֶיךָ אֵתךָ תְּרַקֵּיךָ (רק) - מִשְׁטֵיךָ, אֵתְךָ (אֵת) תְּרַקֵּיךָ (גם) - רִפְיֵיךָ. אמר לו רבי ישמעאל: 'בראשית ברא אלקים שמים וארץ (בראשית א, א) - אין קְטִיב סוּךְ, אלא 'את השמים ואת הארץ, ישוב של מקרא הוא. אמר לו רבי עקיבא: סְטִיב כִּי לֹא דַבַּר רַק הוּא מְקִיב (דברים לב, מז), אילו טַמְאוּ 'שמים וארץ, היינו אומרים שתי אלקות הן, אלא 'את השמים ואת הארץ - הם ומה שנברא עִמָּהֶם' (תנחומים, בראשית ח). מבלי להיכנס לפרטי הוויכוח, אפשר לראות בבירור שתי גישות שונות: לפי רבי ישמעאל - "דיברה תורה פלשון בני אדם", וכמו שבכל טקסט - חייבות להיות מילות המקורות בין חלקי המשפט אך לא אמירות דבר מעצמן, כך גם בפסוקי התורה. ולפי רבי עקיבא, אין מילה שרק מקשרת ואין קוץ שרק מעטר. בכל אות ובכל תג, טמון לימוד או הלכה. על זו הדרך, טובר רבי עקיבא, שלא יתכן שטאבר בסיני כללים ללא פרטים, כל ציווי בתורה ניתן שלם והרמטי. מעט, יאמר רבי ישמעאל, הַתּוֹרָה מְכוּוֹנָה אֵלֵינוּ - בְּנֵי הָאָדָם, ומסם שנכון להקדים כללים לפרטים בכל לימוד אנושי, כך נכון לקרוא גם את פסוקי התורה.

אייתי וייס

פינת ההלכה

נטילת ידיים לגבי הניעור בליל שבועות

בליל שבועות, נהגים ללמוד כל הלילה. מעסוק בהלכות הנובעות ממנהג זה. טאמרו כמה טעמים לחיוב נטילת ידיים בבוקר, בעת ההשכמה:

- א. הרא"ש (ברכות פט, סימן כג) כתב, שהטעם לנטילת ידיים בבוקר הוא, משום שידים עסקניות הן ואי אפשר שלא נגע בבשרו בלילה. כדי להתפלל ולקרוא קריאת שמע, צריך שידיו יהיו נקיות. על כן, תתקן ליטול ידיים ולברך, כדי שיוכל להתפלל בנקיות.
- ב. הרשב"א (תשובת הרשב"א, ח"א, סימן קצא) כתב, שכיוון שבשנת הקימה נעשה האדם כברייה חדשה, צריכים אנו להודות לו יתברך על שבראנו לכבודו, לשרתו ולברך בשמו. לפיכך, אנו צריכים להתקדש בקדושתו וליטול ידיו מן הכלל, ככהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם עבודתו.
- ג. ה"ארחות חיים" (הלכות נטילת ידים, סימן יא) כתב על פי הגמרא (שבת קט, א), שיש רוח רעה השורה על האדם בעת השינה, על כן, תיקנו ליטול ידיים כדי להעבירה.

ד. הזוהר (וישב קפד, ב) כתב, שמי שישן (במשך זמן של שישים נשימות - טועם טעם מיתה, וכאשר הוא מתעורר - נדבק "הסקרא אַחְרָא" בידיו, על כן, צריך ליטול ידיו.

אחת מההשלכות המעשיות הנובעות מהטעמים הנ"ל, היא לגבי אדם שניעור כל הלילה: האם צריך ליטול ידיו ולברך עליהם. ה"בית יוסף" (סימן ד) כתב, שלפי טעמו של הרא"ש - שנטילת ידיים היא משום שידים עסקניות הן וצריך ליטול ידיו לתפילה - מי שהיה ניעור כל הלילה, אפשר שלא נגע בשום מקום מטוֹפֵי וְעַל כֵּן אֵינוֹ צָרִיךְ לִיטוֹל יָדָיו.

אמנם כתב, שלפי טעמו של הרשב"א, אף מי שניעור כל הלילה - אינו נעשה ברייה חדשה ולכאורה אינו צריך ליטול ידיו, מכל מקום, אפשר שצריך ליטול ידיו. כיוון שתתקן ליטול ידיו שחרית - לא חילקו חכמים וחיובו, אף במקום שלא נעשה ברייה חדשה.

ה"שולחן ערוך" (ד, יג) פסק, שיטול ידיו, והרמ"א (שם) הוסיף שלא יברך.

ה"משנה ברורה" (שם, סק"ל) הביא, שיש פוסקים שלא כרמ"א ויטול בברכה, ושיש פוסקים כרמ"א. על כן הכריע, שנכון להתחילה שיעשה צרכיו או יטיל מים וישמשף, שאז לפי כולם יתחייב לברך, ויברך: "על נטילת ידיים" ו"יאשר יצרי".

הרב אריה ויזל

"לא מאסתים"

"ואף גם זאת בהיותם פֶּאֶרְךָ אֵיבִיהֶם, לא מאסתים ולא גְּעֻלָּתִים לְקַלְתָּם לְקַפֵּר בְּרִיתִי אִתָּם, כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (כו, מד). במילים אלה מסתיימים פסוקי התוכחה, המפורטים בפרשתנו. אם נשים לב למסגרת בהם נתונה התוכחה, נמצא, כי לפני התוכחה מובאים אחד עשר פסוקי ברכה (כו, ג-יג) המסיימים באותן מילים שציינו לעיל "ואני ה' אלקיכם" (שם, פסוק יג). לאחר מכן, באים שלושים ואחד פסוקי התוכחה (שם, פסוקים יד-מז) המסיימים במילים "ואני ה' אלקיכם", אך מוסיפים בפסוק נוסף (טו): "להיות להם לאלקים", בבחינת הווה ועתיד.

הרמב"ן בהתייחסו לברכות שלפני התוכחה, אומר (כו, א): "אבל אלו הברכות שבפרשה הזאת הן כלליות בעם, והן להיות כל עַמְּנוּ כְּלָם צְדִיקִים, ולכן יזכור תמיד בסוף הארץ: יונתנה הארץ, יבטח בארצכם, שלום בארץ, ימן הארץ, לא תעברו בארצכם. וכבר ארזנו, כי כל אלה הברכות כולם נסים, אין בטבע שְׁבִיבָאוּ הגשמים ויהיה השלום לנו מן האויבים וְיָבֵא מוֹרָד בְּלִבָּם לְנוֹס כִּי מִמֶּנּוּ חֲמוֹשָׁה בְּעֻלְתֵּנוּ הַחוּקִים וְהַמְצֻוֹת, ולא שיהיה הכל היפך ממצי זרעו השנה השביעית". ניתן לחבן את דברי הרמב"ן בצורה בהאה: היסוד שמיניה התורה דוברי הברכה והתוכחה, אינם דבר והיפכו, אלא דרך חשיבה המצריכה עיון ולימוד. טבעו של אדם, שכאשר טוב לו והכל זורם כְּשׁוֹרָה, הדברים נראים לו טבעיים - "יכך זה צריך להיות, זו דרכו של עולם". בה במידה כאשר נפלות עליו צרות, גם אם הן באות ברצף, הוא אינו מחפש את הקשר שבין הקורה לו, לבין מעשיו.

"זזוך לזער"

באה התורה ומדגישה בשני השלבים, הן בשלב הברכות והן בשלב התוכחה: "ואני ה' אלקיכם" - גם זה וגם זה, באים מיקי יושב מרום. אם נשים לב נראה, בדרך פירושו של הרמב"ן, שהברכות מדברות על הארץ ואילו התוכחה מדברת כמעט כולה באדם, עד לפסוקים (שם, לד-לה): "אֲנִי תְּרַצֶּה הָאָרֶץ אֶת שְׂבִיבָתֶיךָ...", שאז מדובר על הארץ. כאילו לחיזוק הדברים אומר הרמב"ן בתוכחה השנייה, זו של ספר דברים (דברים כח, מב): "אבל אחרי היותנו בגלות בארצות אויבנו, לא נתקללו מעשה ידיו ולא אֶלְפֵינוּ וְעֻשְׂתֵּנוּ כְּשֵׁנוּ וְאֵנוּ כְּרַמֵּינוּ וְיִיתֵנוּ וְאֵשֶׁר טָרַע בְּשֵׁדָה, אבל אנוטו פֶּאֶרְצוֹת כְּשֵׁנוּ הַעֲמִים יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַהִיא, או כְּשֵׁנוּ מִהֶם שֶׁרַחֲמֵנוּ עֲלֵינוּ, כִּי יִשְׁתַּכְּנוּ בְּגֻלוֹת הַיָּם כְּבִטְחָה שֶׁאִמְרוּ לֵנוּ (ויקרא כו, מד): וְאֵף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתָם בָּאָרֶץ אֵיבִיהֶם, לא מאסתים ולא גְּעֻלָּתִים לְקַלְתָּם לְקַפֵּר בְּרִיתִי אִתָּם, כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. וכבר פירשתי בסדר אה בְּרַחֲמֵינוּ (שם, שם, פסוק טו) - סוד הברית הזאת, וכי הוא על זמן גלותו היום ביד הרעה הרביעית. ואחר כך, יבטיח בטאולה ממנו", שהרי ברמה האישית, גם למי שנמצא בגולה, יכול להיות טוב.

יש לשים לב, פעמים אנו מסתפקים בתחושת הטוב האישית, הסובייקטיבית ואיננו נתונים על לב את המתרחש בכלל האומה והארץ. ניתן על לב, שהברכה יכולה להיות רק בארץ שבה הטוב הכללי מתמוגז ומתאחד עם הטוב האישית.

נפתלי יערי